

Etisk policy

i Landstinget Västernorrland

Fastställt av landstingsfullmäktige 25 juni 2008
(Utvärderad 2913 samt 2017)

Etisk policy

Bakgrund

Den etiska policyn ska kunna vara till stöd i det dagliga arbetet för samtliga anställda och förtroendevalda inom Landstinget Västernorrland.

Dialog kring etik och värderingar är alltid viktigt inte minst i tider med stora förändringar. Den etiska policy som landstingsfullmäktige beslutade 2008 har utvärderats 2013 samt 2017.

Grunden för den etiska policyn är den av riksdagen fastställda etiska plattformen som ska gälla vid prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Dessa etiska principer har anpassats så att de är tillämpliga inom landstingets samtliga verksamheter.

Förutom nedan beskrivna grundläggande etiska principer, finns det även yrkesspecifika etiska deklarationer.

Etik och moral

Ofta förväxlas begreppen *etik* och *moral*. Enligt vedertaget språkbruk avser ordet *moral* människans praktiska handlande. Det är alltså den handlande personen eller personens konkreta handling som är moralisk eller omoralisk. *Etik* står för den teoretiska reflektionen eller eftertanken över mänskliga värderingar och handlingar och motiven för dessa. Man kan därför säga att *etik är moralens teori medan moral handlar om hur etiken tillämpas i praktiken*.

Ett konkret exempel på skillnaden mellan etik och moral: På vår arbetsplats ska vi leva upp till människovärdesprincipen vilket för oss bl.a. innebär att vi bemöter alla människor på ett respektfullt, vänligt sätt och respekterar deras synpunkter (etik). I praktiken innebär det att vi som anställda behandlar alla människor vänligt och lyssnar på deras synpunkter (moral).

Att mötas...

När vi möter en patient, en närstående, en medarbetare, vårdgranne, student eller medborgare så ställs vi också inför etiska frågor. Etik handlar således om att vara människa och utgår från vår människosyn. Det handlar om hur vi i vardagen bemöter andra, hur vi talar till varandra och ger och får information av varandra.

Vi gör ständigt etiska överväganden även om vi inte alltid tänker på att det är etik. Det handlar om att följa regler, normer, värderingar och lagar men det handlar minst lika mycket om att utveckla ett personligt, professionellt förhållningssätt. Etiska principer ger oss vägledning. Etiken är viktig vid konflikthantering, den ger oss ett instrument att lösa etiska konflikter med hjälp av dialog.

De etiska principerna skall gälla i våra relationer till varandra inom organisationen, både i de personliga mötena och i möten mellan olika avdelningar eller verksamheter samt i vår roll som förebild för andra.

Etikens fem verktyg

När vi samtalar om etiska frågor kan vi använda oss av etikens fem verktyg. Med hjälp av dessa verktyg kan vi göra analyser, bedömningar och fatta beslut. Ett beslut som är genomtänkt är lättare att försvara och argumentera för än ett ogenomtänkt beslut. Verktygen är:

Känslan	Den direkta känslan är betydelsefull, särskilt om man skall fatta ett beslut under tidspress och med otillräcklig kunskap.
Samvetet	Vad är rätt och vad är fel. Olika personers samvete ger olika bedömningar.
Empatin	Förmågan att leva sig in i en annan människas liv och ändå stanna kvar i sitt eget.
Förnuftet	Med förnuftet bedömer vi fakta och erfarenheter och sorterar dem till kunskap.
Fakta och värderingar	Fakta kan avse kännedom om vad olika insatser kan resultera i eller hur mycket något kostar. Fakta behöver kompletteras med grundläggande värderingar som exempelvis människosyn, självbestämmande och rättvisa.

känsla samvete empati förnuft fakta/värderingar

De tre första punkterna kan vi säga hör ihop med **hjärtat och intuitionen**, en direkt kontakt med den egna livserfarenheten. Men om man blint lutar till sin intuition riskerar man att undvika en nödvändig analys.

De två sista punkterna hänger samman med **hjärnan och argumentationen**.

Grundläggande etiska principer

I riksdagens beslut om prioriteringar inom hälso- och sjukvården (Slutrapporten från Prioriteringsdelegationen SOU 2001:8) anges tre grundläggande etiska principer. Dessa etiska principer skall gälla för *samtliga* verksamheter i Landstinget Västernorrland. Principerna är rangordnade, vilket innebär att människovärdesprincipen är överordnad behovssolidaritetsprincipen, som i sin tur är överordnad kostnadseffektivitetsprincipen.

Människovärdesprincipen

- Alla människor har lika värde och samma rätt oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället.

Tanken att alla människor har ett egenvärde, just för att de är människor och inte för vad de har eller gör, är fundamental för vårt samhälle och tänkande kring etik och moral. Människovärdet utgör grunden för och innebörden i deklarationer om mänskliga rättigheter och finns beskriven i portalparagrafen i 1976 års regeringsform och i FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna från 1948, artikel 1.

2. Behovssolidaritetsprincipen

- Resurserna bör satsas på områden (verksamheter, individer) där behoven är störst.
- Solidaritet innebär att särskilt beakta behoven hos grupper med nedsatt autonomi.

3. Kostnadseffektivtetsprincipen

- Vid val mellan olika verksamheter eller åtgärder bör en rimlig relation mellan kostnad och effekt, mätt i hälsa och livskvalitet eftersträvas. I alla verksamheter är prioriteringar nödvändiga.

Människovärdet och den personliga integriteten kan upprätthållas med hjälp av ytterligare etiska principer. De är inte specifika och tydliga handlingslinjer, utan anger mer generellt färdriktningen för våra val av handling. De mest kända och allmänt vedertagna principerna är:

- **Godhetsprincipen**
 - att göra gott, att maximera hälsa, livskvalitet och människovärde
- **Icke skada-principen**
 - att inte skada, att minimera skada, lidande och kränkning
- **Rättvis principen**
 - att vara rättvis, exempelvis att ge vård på lika villkor
- **Autonomiprincipen**
 - att respektera självbestämmandet, att värna om självbestämmande, integritet och respekt.

De ska vara vägledande för all personal och ge ett stöd i det dagliga arbetet.

Vad innebär dessa principer i Landstinget Västernorrland?

Alla personer som är anställda eller förtroendevalda inom Landstinget Västernorrland har ett ansvar att följa och leva upp till de etiska principer vars innebörd skall genomsyra hela organisationen. Vi arbetar alla med och för människor.

Etiken är en viktig aspekt och grund i kvalitetsarbete. Allt förbättringsarbete har som mål att skapa ett ökat värde för dem landstingets verksamhet är till för, nämligen medborgarna. De människor som kommer i kontakt med landstinget som institution, befinner sig många gånger i beroendeställning i förhållande till oss anställda. Det är viktigt att vi, som anställda och politiker, är medvetna om detta och hanterar det på ett etiskt och moraliskt lämpligt sätt.

Det är ledningens ansvar att hålla etiken i fokus.

Den etiska policyn ger grund och ramar för det etiska tänkandet. Varje verksamhet har att utgå från dessa och fortlöpande diskutera vad de innebär i den egna verksamheten. Den etiska diskussionen måste ständigt hållas levande vid t.ex. arbetsplatsträffar, etisk rond och handledning. Etik och moral måste ständigt återerövas, och det är allas ansvar anställda som såväl förtroendevalda.

Anställda och förtroendevalda ska känna till och arbeta utifrån Landstinget Västernorrlands etiska policy.

De balanserade styrkortet ska utgå från de etiska principerna.

Kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet ska utgå från de etiska principerna.

De grundläggande etiska principerna ska gälla vid samtliga personliga möten i vår verksamhet till exempel mellan personal-patient, chef-medarbetare, kollega-kollega.

Det är ledningens ansvar att ge personalen förutsättningar att arbeta efter goda etiska principer och att följa upp att så sker inom samtliga verksamheter.

Vid förändrade förutsättningar för verksamheten, till exempel organisation, teknik, metoder, läkemedel, ska de etiska konsekvenserna belysas.

Policyn ska utvärderas varje mandatperiod.

Etisk policy kan beställas från:

Patientnämnden-Etiska nämndens kansli
Närvården, Södra vägen 3-5
871 82 HÄRNÖSAND
Tfn 0611-800 00 vxl

Landstinget Västernorrland